

**ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ**

На сьогоднішній день проблеми сталого розвитку посідають усе більше місце в макроекономічних дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Це обумовлено, в першу чергу, необхідністю збільшення обсягів вироблених людством споживчих благ для задоволення безперервно зростаючих потреб. Але зменшення невідновлюваних ресурсів змушує людство впроваджувати методи збереження та заощадження. Розумна достатність, а не безкінечна гонитва за максимальним прибутком становить ефект економічної та соціальної корисності.

Сьогодні існує необхідність забезпечення сталого розвитку промисловості України за принципами ефективності, прогресивності, економічності та інтенсивності. Україна, щоб увійти в коло економічно розвинутих країн, обов'язково має відстежувати перебіг глобальних процесів, ураховуючи їх основні тенденції і при формуванні власної промислової політики. У той час як провідні країни світу, широко використовуючи можливості досягнення сталого розвитку економіки, формують постіндустріальне суспільство, промисловість України базується переважно на традиційних технологіях, започаткованих ще на ранніх стадіях індустріалізації. Разом з тим потужний потенціал вітчизняної промисловості надає Україні значних конкурентних переваг на світовому ринку та є передумовою забезпечення її сталого економічного розвитку на довгострокову перспективу.

Об'єктивна потреба сталого розвитку промисловості України викликана вичерпанням екстенсивних факторів економічного зростання, низькою адаптивністю підприємств промисловості до зміни зовнішніх умов функціонування, що в підсумку призводить до зниження конкурентоспроможності держави в міжнародному економічному просторі. Так, Україна у 2012 р. посідала 73 місце в рейтингу 144 країн світу за глобальним індексом конкурентоспроможності, що

складається з 12 субіндексів. Це означає погіршення позицій країни на чотири пункти порівняно з 2006 р. (69 місце).

У даний час спостерігається безперервне збільшення викидів шкідливих речовин в атмосферу підприємствами промисловості України. Так, у 2012 р. порівняно з 2009 р. обсяг викидів у промисловості стаціонарними джерелами зріс на 34,5% і склав 199,8 млн т. При цьому велика частина викидів припадає на підприємства виробництва і розподілу електроенергії, газу та води. Так, за 2012 р. обсяг викидів даної сфери (102,3 млн т) у 22 рази перевищував аналогічний показник для добувної промисловості. Обсяг викидів у добувній промисловості зріс на 50,5% у 2012 р. порівняно з 2009 р., в обробній сфері – на 70,1%, у виробництві та розподілі електроенергії, газу та води – на 12,5% [21, с. 98]

Частка суб'єктів господарювання, які впроваджують інновації в 2012 р., склала 16,2%, однак даний показник надзвичайно низький порівняно з розвинутими країнами, де частка інноваційно активних суб'єктів господарювання сягає 70%. Низький рівень інноваційної активності в промисловості пояснюється здебільшого обмеженістю джерел фінансування. Так, основним джерелом фінансування є власні кошти суб'єктів господарювання – в 2012 р. їх частка склала 53%.

Негативно позначається на рівні інноваційної активності в промисловості й незначний обсяг інвестицій – як вітчизняних, так і іноземних. Так, частка коштів українських інвесторів у загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності в промисловості в 2012 р. склала 0,3%, або 45,4 млн грн, що на 11,5 млн грн менше, ніж частка коштів іноземного інвестора. Причинами цього є політичні зміни, непрозорість системи державних інститутів, корупція, недосконале законодавство і суперечлива система оподаткування. [21, с. 106].

Аналіз сучасного рівня розвитку вітчизняної промисловості призвів до постановки мети даної роботи, яка полягає в обґрунтуванні необхідності пошуку принципово нових підходів до природокористування та вирішення соціально-економічних проблем, що стане можливим шляхом переходу України до «сталого» або всебічно збалансованого розвитку.

Питання сталого розвитку розглядають безліч вітчизняних і зарубіжних авторів. У першу чергу необхідно відзначити В. Веннадського [2] та С. Подолинського [17] як засновників пошуку гармонійного, сталого розвитку світової спільноти. Вагомий внесок у дану сферу зробили С. Кузнец [13], Й. Шумпетер [27], М. Кондратьєв [10] (розробка моделей довгострокової рівноваги), Е. Денісон [6] та Р. Солоу [20] (дослідження впливу на економічне зростання таких факторів, як суспільство та навколишнє середовище), Т. Гернер [22] (виділення слабкої і сильної сталості), Г. Дейлі [5] (створення економічної теорії сталого розвитку), а також такі вітчизняні вчені, як В. Герасимчук [3], О. Раєвнева [18], Б. Данилишин [4], О. Єфремов [7], В. Трегобчук та російські – О. Зеткіна [8] і О. Кузнецов [14]. Аналіз праць науковців у цій сфері свідчить, що, незважаючи на їх високу наукову і практичну цінність, існує потреба в системному та комплексному вивченні проблем сталого розвитку національної промисловості та розробці методів забезпечення цієї стійкості.

Слід зазначити, що існує принципова відмінність між поняттями зростання та розвитку. Зростання передбачає збільшення за кількісними параметрами, розвиток робить акцент на поліпшенні або зміні якості. Тож, хоча існують межі зростання, не існує меж для розвитку, що відбувається на сталій основі.

Економічне зростання та економічний розвиток взаємно обумовлюють один одного: економічне зростання в еволюційний період може бути значною силою, що приводить національну економіку до стрибка в розвитку. Однак економічне зростання саме по собі ще не може забезпечити вирішення різноманітних соціальних і економічних проблем, що постають перед національною економі-

кою. З цих позицій економічне зростання є лише однією з цілей економічного розвитку.

Розрізняють безліч видів економічного розвитку. Так, за типами факторів розвитку можна виділити інтенсивний і екстенсивний розвиток. Переважно якісні зміни системи обумовлюють її інтенсивний розвиток. Переважаючи кількісні зміни означають екстенсивний розвиток. Крім цього, важливо враховувати спрямованість якісних змін системи. Постійне вдосконалення характеристик системи обумовлює її прогресивний розвиток, а деградація, спрощення властивостей – регресивний. В економічній сфері це пов'язано з динамікою темпів зростання: у разі прискорення зростання отримують прогресивний, а в разі уповільнення і зниження темпів зростання – регресивний тип.

За співвідношенням між факторами розвитку розрізняють збалансований і незбалансований розвиток. Провідна роль структурних змін пояснює наявність збалансованого розвитку. Стосовно до економічної системи збалансований розвиток означає наявність певних закономірностей у формуванні співвідношення факторів. Незбалансований розвиток не містить таких закономірностей, що є результатом відсутності координації та послідовності дій управляючої системи.

Ступінь відкритості системи також впливає на тип її розвитку. Відносно закрита система може розвиватися більшою частиною за рахунок внутрішніх джерел, тоді такий розвиток є ендегенним. Для підприємства ендегенний розвиток означає оптимізацію використання внутрішніх резервів (поліпшення оргструктури, організації виробничої діяльності, підвищення продуктивності праці тощо), а екзогенний розвиток здійснюється за рахунок зовнішніх джерел (зміна кон'юнктури ринку, приплив інвестицій, поява нових ринків збуту і т.д.) [19, с. 7].

У даний час окремо виділяють сталий розвиток, який із простого виду економічного розвитку перетворився на найперспективнішу ідеологію XXI ст. Термін «сталий розвиток» є офіційним українським відповідником англійського терміна «sustainable development», дослівний переклад якого з урахуванням контексту може бути «життєздатний розвиток», а за змістом – «самопідтримува-

ний розвиток», інколи цей термін тлумачать як всебічно збалансований розвиток. Теорія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною моделлю.

Існує багато трактувань поняття «сталый розвиток». В основному вони являють собою варіації його класичного визначення, наданого на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, що проходила в 1992 р. у Ріо-де-Жанейро, згідно з яким сталий розвиток означає такий розвиток, який, забезпечуючи потреби теперішнього покоління, в той же час не позбавляє майбутніх поколінь можливості задовольняти власні життєво необхідні потреби. Нова стратегія розвитку цивілізації виходить не з пріоритетів сьогодення, а робить спробу поставити теперішнє і майбутнє покоління на одну сходинку, прирівняти їх за можливостями задоволення життєвих потреб.

Б. Данилишин дає визначення сталому розвитку як відносинам у суспільному виробництві, завдяки яким досягаються оптимальні пропорції нормалізації якісного стану середовища, економічного зростання і зростання духовних і матеріальних потреб людей [4, с. 57].

А. Філіпченко розглядає сталий розвиток як баланс та інтеграцію між економічними, екологічними і соціальними потребами людства, з одного боку, і здатністю земних ресурсів і екосистеми задовольнити нинішні та й майбутні потреби – з іншого [24, с. 315].

З позиції Л. Корнейчука сталий розвиток – це розвиток без виходу ресурсопотоку за межі регенеративних і поглинаючих можливостей навколишнього середовища. Його метою є достатнє, а не максимальне багатство на душу населення [11].

Т. Шовгенов трактує сталий розвиток як здатність соціально-економічної системи ефективно використовувати автономно видозмінювані ресурси свого розвитку, безперервно нарощувати показники своєї позитивної зміни, не збільшуючи або мінімізуючи витрати базових, невідновлювальних ресурсів [26].

З. Коробкова відзначає, що по суті сталий розвиток – це новий тип суспільного розвитку, при якому досягнення стабільного соціально-економічного стану в країні, скла-

даючи мету розвитку, в той же час має створювати надійні передумови сталого розвитку в довгостроковому майбутньому [12].

Таким чином, у короткостроковій перспективі метою сталого розвитку України має бути подолання економічної та структурної кризи, що розгорнулася у період переходу до ринкової економіки та демократичного громадянського суспільства. У довгостроковій перспективі акценти розвитку будуть зміщуватися з економічних на еколого-соціальні та з матеріальних на духовно-моральні й інформаційні фактори. У цьому контексті спроможність підприємств знайти адекватний баланс між отриманням прибутку, збереженням довкілля та соціальною справедливістю буде одним із вирішальних чинників для успішного переходу до сталого розвитку.

Сталий розвиток об'єднує три основні точки зору: економічну (economic), соціальну (social) і екологічну (environment). Економічний підхід полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував, принаймні, збереження (не зменшення) сукупного капіталу (фізичного, природного, або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється.

З точки зору екології, сталий розвиток має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Деградація природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища і втрата біологічного розмаїття скорочують здатність екологічних систем до самовідновлення.

Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми (зменшення так званого GINI-індексу), плюралізм думок і толерантність у стосунках між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини недомінуючих культур.

Перетинання цих сфер утворює чотири нові складові:

терпимість (bearable) – гармонійний розвиток суспільства і навколишнього середовища;

справедливість (equitable) – гармонійний розвиток суспільства та економіки;

життєздатність (viable) – гармонійний розвиток навколишнього середовища та економіки;

одночасний розвиток всіх трьох елементів, який є сталим розвитком (sustainable development).

Узагальнення вищезазначених положень дозволило інтегрувати елементи і показники сталого розвитку в систему сталого розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Система сталого розвитку

Отже, взаємодія суспільства з екологічною складовою зумовлює необхідність контролю за змінами у навколишньому середовищі, збереження однакових прав сьогоденних і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів. Зв'язок суспільства та економіки потребує забезпечення належних умов праці, досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним верствам суспільства. І, нарешті, взаємозв'язок навколишнього середовища з економікою потребує досягнення екологічно чистого виробництва, зменшення техногенних впливів на довкілля. Вирішення цих завдань – найголовніший виклик сьогодення для національних урядів, авторитетних міжнародних організацій та всіх прогресивних людей світу.

Однак сталий розвиток країни, зокрема її промисловості, неможливий без стійкої роботи підприємств та організацій, що діють у ній. Дослідження економічних процесів на

рівні промислових підприємств, основної ланки національної економіки, має ключове значення. Досягнення успіху на певний момент часу зовсім не є гарантією стабільності та процвітання підприємства в майбутньому. Ця теза знаходить не тільки теоретичне, але й емпіричне підтвердження. Так, Дж. Гарсдагі навів багато прикладів всесвітньо відомих компаній (Ford Motors, IBM, Texas Instruments тощо), успіх яких став передумовою виникнення подальших складнощів, і такий факт: до століття ювілею індексу Доу-Джонса дожило лише одне підприємство, яке було спочатку включено до відповідного переліку підприємств. Редакція авторитетного бізнес-видання Forbes, а згодом Р. Фостер та С. Каплан наводили такий факт: зі 100 найкращих підприємств США на 1917 р. протягом наступних 70 років більш ніж половина (61 підприємство) збанкрутіла або повністю втратила самостійність унаслідок операцій злиття/поглинання, причому тільки дві компанії зі 100 найкращих на 1917 р. протягом

наступних 70 років працювали з рентабельністю, яка була вищою за середньоринкову. Всесвітньо відомі гуру бізнесу (Т. Пітерс, М. Портер, М. Хаммер та Дж. Чампі), аналізуючи тенденції, кон'юнктуру ринку, досвід успішних компаній та прогножуючи розвиток, одностайні у своїх висновках: щоб вижити та процвітати, необхідно змінюватися та розвиватися [16, с. 50].

У цьому випадку прибуток не є вже кінцевою метою (підприємство може бути збитковим, але не бути банкрутом і продовжувати діяти на ринку), на яку має орієнтуватися управлінська діяльність промислового підприємства. Вона є однією з економічних цілей і виконує важливу функцію – виступає засобом досягнення всієї системи цілей.

Н. Цопа та Е. Некрасова сталий розвиток промислового підприємства пов'язують із розробкою таких управлінських рішень, які здатні сформувати фундамент для довготривалого функціонування підприємства [15; 25].

Б. Бачевський вважає, що сталий розвиток промислового підприємства – це сукупність кількісних і якісних змін, які відбуваються на підприємстві та обумовлюють посилення або поновлення його властивості до довготривалого розвитку (потенціалу розвитку) з урахуванням впливу зовнішнього середовища господарювання [1, с. 32].

Підсумовуючи подані визначення, сформулюємо поняття сталого розвитку промисловості як процесу цілеспрямованих змін в економічній, соціальній, екологічній сферах діяльності промислових підприємств, які приводять до поліпшення фінансово-економічного стану всієї національної промисловості та підвищення її конкурентоспроможності.

На перший погляд, у формуванні бюджету сталого розвитку привабливим виглядає використання власних коштів підприємства – нерозподіленого прибутку, резервів та внутрішніх фондів, адже в цьому випадку підприємство не залежить від зовнішніх джерел коштів, а доступ до коштів є простим. Але водночас власним коштам у формуванні бюджету розвитку підприємства властиві й суттєві обмеження. Для більшості навіть успішно працюючих підприємств ма-

лоймовірна наявність такої кількості вільних грошей, що не використовуються в обслуговуванні поточних операцій і можуть бути використані для фінансування розвитку в необхідному обсязі. Менш явним, але суттєвим обмеженням власних коштів у формуванні бюджету розвитку підприємства є ілюзорність їх безкоштовності. При використанні власних коштів аксіоматично приймається, що їх вартість в обслуговуванні програми розвитку дорівнює 0, між тим як вона дорівнює рентабельності сукупного капіталу. При нульовій вартості власних коштів рентабельність програми розвитку може виявитися завищеною. За умови високої рентабельності власного капіталу більш доцільним може бути його спрямування на фінансування вирішення поточних завдань, а на фінансування програми розвитку підприємства – використання залучених коштів. У кожному конкретному випадку висновок про доцільність використання власних або залучених коштів для фінансування програми розвитку підприємства має бути зроблений з урахуванням вільних коштів на підприємстві, рентабельності сукупного капіталу підприємства, рівня ліквідності та фінансової автономії підприємства, можливості та досвіду використання залучених коштів тощо. Підставою для такого висновку можуть стати результати порівняння ефективності програми розвитку з вартістю залученого капіталу або рентабельністю власного капіталу, який буде відволікати-ся від фінансування програми.

Усе ж таки в більшості випадків ринкові умови господарювання породжують об'єктивну необхідність використання промисловими підприємствами для забезпечення сталого розвитку позикових фінансових ресурсів разом із власними коштами, які є в їх розпорядженні. Однією з форм цих позикових ресурсів є кредит. З урахуванням цього постає необхідність формулювання поняття кредитного механізму забезпечення сталого розвитку промисловості. Отже, кредитний механізм забезпечення сталого розвитку промисловості – це сукупність принципів, організаційних форм, методів і правил кредитування, за допомогою яких стає можливим досягнення гармонійного, всебічно збалансованого розвитку промислових підпри-

ємств, з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності їх функціонування.

В умовах економічної нестабільності одним із найважливіших завдань є ефективне управління сталим розвитком і його інтеграція в діючі системи менеджменту підприємства.

Виділяють чотири основних підходи до управління підприємством:

1) ситуаційний – концентрується на тому, що придатність різних методів управління визначається ситуацією. Оскільки існує безліч факторів як у самій організації, так і в навколишньому середовищі, не існує єдиного «кращого» способу керувати організацією. Найефективнішим методом у конкретній ситуації є той, що найбільше відповідає даній ситуації;

2) системний – розглядає організацію як сукупність взаємозалежних елементів, таких як люди, структура, задачі й технологія, які орієнтовані на досягнення різних цілей в умовах мінливого зовнішнього середовища;

3) функціональний – базується на ієрархічній організаційній структурі підприємства, де керування здійснюється шляхом управління організаційними одиницями (підрозділами, відділами, цехами і т.д.), а взаємодія організаційних одиниць відбувається через роботу посадових осіб (керівників відділів, начальників, менеджерів). Основною ідеєю функціонального підходу до управління є закріплення за певними елементами системи функцій, які вона виконує незалежно від інших одиниць структури і взаємодії з ними через розподіл праці й обмін матеріальними продуктами. Управління підприємством реалізується за допомогою наказів, розпоряджень, дозволів, які «ходять» вертикально відповідно до закріпленої ієрархії;

4) процесний. Управління розглядається як процес, тому що робота з досягнення цілей за допомогою інших – це не якась одноразова дія, а серія безперервних взаємопов'язаних дій. Процесний підхід до управління, який у західній системі менеджменту сьогодні домінує, розглядає підприємство як мережу, сукупність бізнес-процесів, що створюють цінність для клієнта. Бізнес-процеси – механізм об'єднання ресурсів підприємства на всіх етапах з метою створення

продукції, яка задовольняє потреби споживача і забезпечує досягнення цілей самого підприємства. Порівняно з функціональним підходом, який поділив усе підприємство на підрозділи, що відповідають за певну функцію, процесний підхід об'єднує дані функції на підставі поняття «створення цінності для клієнта». Тобто підприємство і підрозділи, які в ньому існують, групуються відповідно до функцій, які вони виконують у рамках створення цінності для споживача.

У сучасних умовах найбільш ефективним є процесний підхід до управління або управління процесами. На ньому засноване й управління сталим розвитком підприємства, яке можна визначити як сукупність послідовних дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей сталого розвитку підприємства. Результатом узагальнення міжнародного і національного досвіду в цій галузі стали принципи та методологія забезпечення сталого розвитку підприємств. Стандарти в галузі сталого розвитку діють у різних країнах світу: Великобританії, Канаді, Франції, Японії, США та ін. У багатьох із цих країн проводиться добровільна сертифікація на відповідність стандартам у сфері сталого розвитку, для чого створені відповідні органи із сертифікації.

Першим стандартом Міжнародної організації із стандартизації став проект стандарту ISO 20121 «Забезпечення стійкості при управлінні подіями». Проект стандарту містить основу, необхідну для планування, підтримки і підвищення стійкості при реалізації запланованих заходів підприємства. Встановлені цілі у сфері економіки, соціального та навколишнього середовища, а також в інших сферах, спрямовані на забезпечення сталого розвитку, підприємство може досягти шляхом поетапного або поелементного впровадження загальної культури сталого розвитку (рис. 2).

Методологія PDCA, розроблена Демінгом, являє собою найпростіший алгоритм дій керівника з управління процесом і досягнення його цілей. Цикл «Plan – Do – Check – Act» (PDCA): планування (plan) – розробіть цілі та процеси, необхідні для досягнення результатів відповідно до вимог споживачів і політики організації; здійснення (do) – впро-

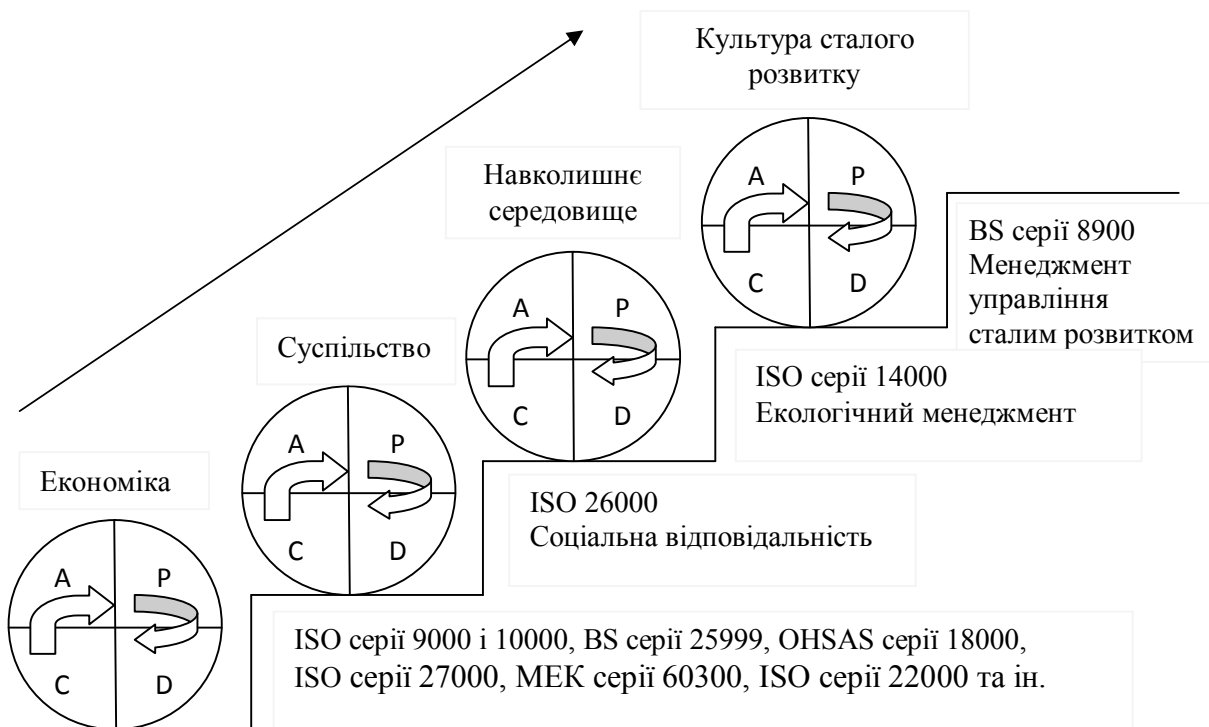

Рис. 2. Упровадження культури сталого розвитку

вадьте процеси; перевірка (check) – постійно контролюйте і вимірюйте процеси і продукцію порівняно з політикою, цілями і вимогами на продукцію і повідомляйте про результати; дія (act) – здійснюйте дії з постійного

поліпшення показників процесів [ISO 9001:2008]. Узагальнюючи вищесказане, пропонується комплекс дій з управління сталим розвитком, який може бути застосований і українськими підприємствами (рис. 3).

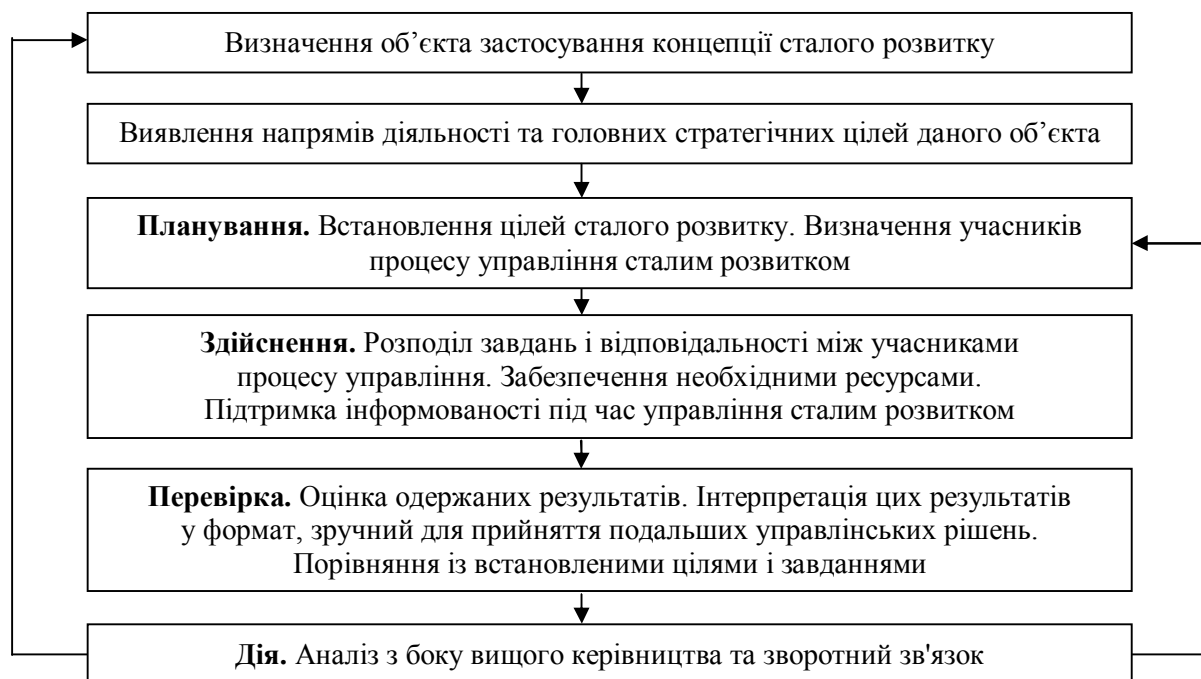

Рис.3. Комплекс дій з управління сталим розвитком на підприємстві

Більшість вітчизняних промислових підприємств не розуміють дійсної сутності та значення сталого розвитку. Як приклад наведемо дослідження компанії McKinsey, в рамках якого було опитано 1946 керівників підприємств, що представляють широкий спектр галузей і регіонів. Метою даного дослідження була ідентифікація розуміння бізнесу концепції сталого розвитку та перспектив її практичного впровадження. Згідно з його результатами підприємства все ще не готові впроваджувати концепцію сталого розвитку на практиці. Так, лише 30% керівників компаній активно шукають інвестиційні можливості для втілення даної концепції.

Різняться досліджувані підприємства і своїм розумінням сутності концепції сталого розвитку та визначенням його ролі в загальній діяльності підприємства. Близько 20% керівників американських компаній зізнались, що не знають, що означає сталий розвиток взагалі. Ті керівники, які знають визначення, ідентифікували його по-різному:

45% респондентів визначили сталий розвиток як управління природними ресурсами та вплив на нього (наприклад, викиди парникових газів, енергозбереження, утилізації відходів, розробка зелених продуктів, збереження водних ресурсів тощо);

34% респондентів вважають, що сталий розвиток – це державне регулювання (дотримання правил та стандартів і підтримка етичних норм);

21% зазначили, що сталий розвиток – це регулювання соціальних питань (наприклад, умови праці та стандарти) [9].

Усе це відбувається тому, що спостерігається розрив між прийняттям концепції сталого розвитку та її реальним втіленням. Адже концепції затверджуються на загальнодержавному рівні, а кожна концепція потребує чіткого, дієвого механізму, який пронизує всі ланки управління аж до підприємства. У зв'язку з цим потрібне впровадження конкретних заходів, за допомогою яких стане можливою реалізація прийнятої концепції сталого розвитку на всіх рівнях. Адже стійкість дає багато переваг, наприклад для підприємства, допомагає зміцнити фінансове становище, заощадити кошти та забезпечити збалансовану діяльність у майбутньому [23].

Таким чином, до найважливіших передумов переходу промисловості України до моделі сталого розвитку належать:

застосування в національній економіці новітніх світових досягнень науково-технологічного і соціально-екологічного прогресу, розширення міжнародного співробітництва у сфері ефективного розв'язання ресурсо-екологічних проблем і завдань сталого розвитку, підвищення його результативності та ефективності;

розвиток альтернативних джерел енергії; розвиток безвідходного виробництва; стимулювання розвитку виробництв із глибокою та комплексною переробкою сировини;

перехід від витратної концепції “очищення на кінці труби” до інтегрованих методів екологічного управління; розвиток екологічно чистого виробництва; встановлення жорстких національних та регіональних екологічних стандартів виробництва та контроль за їх дотриманням;

забезпечення капітального ремонту і модернізації основних виробничих фондів природоохоронного призначення; виведення з експлуатації морально та фізично застарілих технологій, техніки, устаткування;

розвиток виробництва на нових технологічних укладах із переважною орієнтацією на продукцію кінцевого споживання; стимулювання випуску продукції з високим рівнем доданої вартості та розвитку низькозатратних виробництв;

залучення власних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу, зокрема енергоефективних та енергозберігаючих технологій;

використання матеріалів і сировини з меншим утворенням побічних продуктів (забруднюючих речовин, відходів); розширення номенклатури товарів і послуг за рахунок екологічно чистої продукції та послуг, спрямованих на поліпшення якості навколишнього середовища;

зниження імпортоємності промислового виробництва; підвищення конкурентоспроможності промислової продукції експортної спрямованості;

сприяння створенню нових робочих місць на базі відновлення економічного зростання, активізації інвестиційних процесів в економіці;

розвиток механізмів економічної зацікавленості роботодавців і працівників щодо дотримання вимог охорони праці, поліпшення стану охорони праці, створення безпечних і нешкідливих умов виробництва, запобігання виникненню ризиків втрати здоров'я і працездатності на виробництві.

Отже, для того щоб Україна стала на шлях сталого розвитку промисловості, в першу чергу, необхідно забезпечити взаємодію держави і промислових підприємств, засновану на принципах співпраці, координації діяльності та врахування інтересів обох сторін. Керівники підприємств повинні бути зацікавлені у впровадженні концепції сталого розвитку в практику шляхом їх інформованості про переваги сталого розвитку, а також через встановлення державних імперативів про припинення глобальних викидів забруднюючих речовин і надмірне використання невідновлюваних природних ресурсів. А держава, у свою чергу, має сприяти промисловим підприємствам у вирішенні проблем нестачі фінансових ресурсів, встановлювати пільгові умови кредитування, підтримувати інноваційну діяльність, розширяти обсяги державних замовлень.

Сталий розвиток національної промисловості потребує залучення великих обсягів ресурсів, тому в процесі подальших досліджень актуальними є аналіз можливих джерел фінансування сталого розвитку, а також розробка концепції вдосконалення механізму забезпечення сталого розвитку промисловості України.

Література

1. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблодська, О.О. Решетняк. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
2. Вернадський В.І. Вибрані праці / В.І. Вернадський. – К.: Наук. думка, 2005. – 301 с.
3. Герасимчук В.Г. Управлінський вектор економічної складової сталого розвитку:

Україна та світ / В.Г. Герасимчук // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 7-9.

4. Данилишин Б.М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений / Б.М. Данилишин, Л.Б. Шостак. – К.: СОПС Украины НАНУ, 1999. – 367 с.

5. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі. – К.: Інтелсфера, 2002. – 312 с.

6. Денисон Э. Анализ экономического роста США с 1929 по 1969 / Э. Денисон. – Вашингтон: Институт Брукинса, 1974. – 376 с.

7. Єфремов О. Сталий чи гармонійний (з екосистемою) розвиток – чому віддати перевагу? / О. Єфремов // Економіка України. – 2008. – № 2. – С. 85-90.

8. Зеткина О.В. Об управлении устойчивостью предприятия / О.В. Зеткина. – М.: Аудит; ЮНИТИ, 2003. – 134 с.

9. Как компании управляют устойчивостью: McKinsey Global результаты опроса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mckinsey.com>

10. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения: избранные труды / под ред. Ю. Яковца, Л. Абалкина. — М.: Экономика, 2002. – 768 с.

11. Корнейчук Л. Экономический рост и устойчивое развитие региональных социально-экономических систем / Л. Корнейчук // Экономика Украины. – 2008. – № 4. – С. 82.

12. Коробкова З.В. Экономический механизм устойчивого развития предприятия в условиях растущей хозяйственной глобализации / З.В. Коробкова // Функционирование предприятий в российской экономике: проблемы и решения: сб. науч. тр. / под ред. В.В. Титова, В.Д. Марковой. – Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2006. – С. 57-68.

13. Кузнец С. Население, капитал и экономический рост / С. Кузнец. – Нью-Йорк: Нортон, 1973. – 352 с.

14. Кузнецов О.Л. Устойчивое развитие: научные основы проектирования в системе «природа–общество–человек» / О.Л. Кузнецов, П.Г. Кузнецов, Б.Е. Большаков. – СПб.; М.: Дубна, 2002. – 616 с.

15. Некрасова Е.В. Эффективность развития предприятия в управлении уровнем его

конкурентоспособности / Е.В. Некрасова // Стратегическое планирование на предприятии: сб. докл. Междунар. науч.-практ. конф. Т. 2. – Ижевск: Изд-во ИжГТУ, 2002. – С. 235-238.

16. Погорелов Ю.С. Оцінювання та моделювання розвитку підприємства: моногр. / Ю.С. Погорелов. – Луганськ: Глобус, 2010. – 512 с.

17. Подолинський С.А. Праця людини і її відношення до розподілу енергії / С.А. Подолинський // Вибрані твори; упор., передм. і прим. Л.Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 203-283.

18. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: моногр. / О.В. Раєвнева. – Х.: ІНЖЕК, 2006. – 496 с.

19. Сидорова А.В. Управление на основе импульсов экономического развития: моногр. / А.В. Сидорова, А.В. Анисимова. – Донецк: Ноулидж (донецкое отделение), 2011. – 180 с.

20. Солоу Р.М. Вклад в теорию экономического роста / Р.М. Солоу // Ежеквартальный журнал экономики. – 1956. – № 70. – С. 65-94.

21. Статистичний щорічник / за ред. О.Г. Осауленка.– К.: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 559с.

22. Тернер Р.К. Устойчивое развитие: принципы и практика. Устойчивая экологическая экономика и управление: принципы и практика / Р.К. Тернер. – Лондон: Белхейвен Пресс, 1993. – 390 с.

23. Трегобчук В.М. Концепція сталого розвитку для України / В.М. Трегобчук // Вісник НАН України. – 2002. – № 2.– С. 58.

24. Філіпченко А.С. Глобальні форми економічного розвитку : історія і сучасність / А.С. Філіпченко. – К.: Знання, 2007. – 670 с.

25. Цопа Н.В. Теоретические аспекты развития промышленных предприятий / Н.В. Цопа // Європейський вектор економічного розвитку. – 2009. – № 2(7). – С. 177-185.

26. Шовгенов Т.М. Основные аспекты устойчивости региональных социально-экономических систем [Электронный ресурс] / Т.М. Шовгенов // Региональная экономика и управление. – Режим доступа: <http://region.msnip.ru>.

27. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / Й. Шумпетер; предисл. В.С. Автономова. – М.: ЭКСМО, 2007. – 864 с.

Надійшла до редакції 13.11.2013 р.